

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 7 Td 11/2023, ECLI:CZ:NS:2023:7.TD.11.2023.1

Číslo: 18/2023

Právní věta:

Pro stanovení místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o změně způsobu výkonu ochranného léčení podle § 351a odst. 1 tr. ř. je rozhodné místo výkonu ochranného léčení určené soudem. Podstatné je přitom místo, kde se nachází prostory, v nichž se ochranné léčení reálně vykonává, nikoli místo, kde se nachází formální sídlo poskytovatele této zdravotní služby. Za výkon ochranného léčení v tomto smyslu se považuje i situace, pokud obviněný nedodrží individuální léčebný režim například tím, že se po určitou dobu nedostavuje do místa jeho výkonu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.02.2023

Spisová značka: 7 Td 11/2023

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Místní příslušnost, Výkon ochranného léčení

Předpisy: § 24 odst. 1 tr. ř.
§ 351a odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ve věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 27 Nt 204/2022 podle § 24 odst. 1 tr. ř. per analogiam rozhodl, že k projednání věci je příslušný Okresní soud v Ústí nad Labem.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 13 Nt 1912/2016, bylo obviněnému M. F. uloženo ochranné léčení psychiatrické v ambulantní formě. Usnesením Okresního soudu v Jihlavě ze dne 14. 10. 2019, sp. zn. 10 Nt 2807/2019, bylo ochranné léčení změněno na ústavní. Usnesením Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 27. 8. 2021, sp. zn. 26 Nt 16/2021, bylo ochranné léčení změněno na ambulantní. Výkon ochranného léčení byl nařízen k J. G., u něho byl také výkon ambulantního ochranného léčení zahájen dne 8. 9. 2021, a to v A. - p. a., XY, Ústí nad

Labem. Dne 12. 10. 2022 J. G. zaslal Okresnímu soudu v Jihlavě „podnět ke zvážení přeposouzení účelnosti aktuální formy“ ochranného léčení. Sdělil, že obviněný se téhož dne nedostavil k plánované kontrole, je nekontaktní a měl se odstěhovat z bydliště rodičů, kde dosud pobýval, neznámo kam. Během dosavadního průběhu ambulantní léčby se obviněný ke kontrolám dostavoval pravidelně, byly však zaznamenány náznaky nedodržování léčebného režimu ve smyslu nepravidelného užívání doporučených léků, event. zneužívání psychoaktivních látek. Přípisy ze dne 18. 10. 2022 a ze dne 21. 10. 2022 Okresní soud v Jihlavě postoupil spis Okresnímu soudu v Ústí nad Labem k rozhodnutí o návrhu lékaře (zdravotnického zařízení) na změnu způsobu výkonu ochranného léčení. Z dalších zpráv J. G. založených ve spise vyplývá, že obviněný se až do měsíce ledna 2023 ke kontrolám nedostavoval a dne 2. 2. 2023 byl hospitalizován v Psychiatrické nemocnici Jihlava.

II.

Návrh na určení místní příslušnosti

2. Okresní soud v Ústí nad Labem rozhodl usnesením ze dne 9. 2. 2023, sp. zn. 27 Nt 204/2022, o předložení věci Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti, neboť měl za to, že sám k projednání věci není příslušný. Usnesení odůvodnil tím, že obviněný nyní ochranné léčení fakticky nevykonává, takže se příslušnost soudu neřídí ustanovením § 351a odst. 1 tr. ř., nýbrž ustanovením § 315 odst. 2 tr. ř., podle něhož je příslušný soud, který v prvním stupni rozhodl o uložení ochranného léčení, tj. v daném případě Okresní soud v Jihlavě. Navíc by předkládající soud nebyl podle jeho názoru příslušný ani podle § 351a odst. 1 tr. ř., neboť J. G., který je zde v roli „zdravotnického zařízení“, má sídlo v Teplicích, tj. v obvodu Okresního soudu v Teplicích, zatímco v Ústí nad Labem má jen ordinaci, v níž bylo ochranné léčení vykonáváno.

3. Podle § 24 odst. 1 tr. ř. vzniknou-li pochybnosti o příslušnosti soudu, rozhoduje o tom, který soud je příslušný k projednání věci, soud, jenž je nejbliže společně nadřízen soudu, u něhož byla podána obžaloba, návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu, jemuž byla věc postoupena podle § 39 z. s. m. nebo mu byla přikázána nadřízeným soudem, a soudu, který má být příslušný podle rozhodnutí o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti [§ 188 odst. 1 písm. a), § 222 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. a), § 314p odst. 3 písm. a) tr. ř.]. Toto ustanovení je třeba analogicky použít i v případech určování příslušnosti soudu ve vykonávacím řízení. Nejvyšší soud je k rozhodnutí podle § 24 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* příslušný jako soud nejbliže společně nadřízený předkládajícímu Okresnímu soudu v Ústí nad Labem a Okresnímu soudu v Jihlavě.

III.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu o místní příslušnosti

4. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že příslušným k projednání změny způsobu výkonu ochranného léčení je Okresní soud v Ústí nad Labem.

5. Podle § 351a odst. 1 tr. ř. rozhoduje o změně způsobu výkonu ochranného léčení okresní soud, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává. Toto ustanovení – podobně jako § 353 odst. 2 tr. ř. – upravuje příslušnost soudu odlišně od obecného ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. Vzájemný vztah mezi ustanoveními § 315 odst. 2 tr. ř. a § 351a odst. 1 tr. ř. je takový, že § 315 odst. 2 tr. ř. obecně stanoví příslušnost soudů ve vykonávacím řízení založenou na zásadě příslušnosti soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, zatímco ustanovení § 351a odst. 1 tr. ř. je jedním z ustanovení, která upravují výjimky z uvedené zásady. Pokud jde o rozhodování o změně způsobu výkonu ochranného léčení, musí být – podobně jako v případech rozhodování o propuštění z ochranného léčení nebo jeho ukončení – splněna pro příslušnost jiného soudu, než je soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni, podmínka, že v obvodu tohoto jiného soudu se ochranné léčení vykonává. Kdy je ještě tato podmínka splněna, ponechává zákon na judikatuře. Ta musí mít na paměti, že pojem „vykonává“ neznamená, že v den zahájení řízení (a tím méně v době rozhodování

soudu) jsou prováděny léčebné úkony. Je také jasné, že výkon ambulantního léčení probíhá přetržitě, tj. fakticky je realizován docházením léčené osoby do zdravotnického zařízení. I když se tedy dotyčný po určité době nedostavil do zdravotnického zařízení, neznamená to, že výkon ochranného léčení skončil a že není splněna podmínka, že ochranné léčení se vykonává. Pojem vykonávání ochranného léčení je nutno z logiky věci vykládat spíše širěji i proto, že smyslem citovaného speciálního ustanovení o příslušnosti soudu je to, aby byla lépe zajištěna možnost soudu zjistit skutečný stav věci, a to zejména snadnou komunikací s příslušným zdravotnickým zařízením, případně výslechem jeho pracovníků (lékařů) za účelem zhodnocení výsledků a stavu léčení posuzovaného. Navíc není vyloučeno, že i když v době podání návrhu na změnu způsobu výkonu ochranného léčení pacient do zdravotnického zařízení nedochází, v době soudního řízení tam opět docházet bude, takže by bylo kontraproduktivní měnit příslušnost soudu jen na základě krátkodobé aktuální situace v průběhu léčby.

6. V posuzovaném případě bylo s nynějším ochranným léčením obviněného ve formě ambulantní v Ústí nad Labem započato dne 8. 9. 2021 a probíhalo do 12. 10. 2022, tedy poměrně dlouhou dobu více než jednoho roku. Již dne 21. 10. 2022 byl spis postoupen Okresnímu soudu v Ústí nad Labem k rozhodnutí o návrhu na změnu způsobu výkonu ochranného léčení. Podmínky aplikace ustanovení § 351a odst. 1 tr. ř. o příslušnosti soudu, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává, byly splněny. Rozhodný je z tohoto hlediska stav v době zahájení řízení, případně postoupení spisu nepřislušným soudem. Hodnocení přístupu obviněného k ochrannému léčení, dodržování individuálního léčebného postupu apod., mohou mít význam pro rozhodování o formě ochranného léčení ve smyslu § 351a a násl. tr. ř., a nikoli – je-li (nebo donedávna bylo) ochranné léčení alespoň v určitém rozsahu vykonáváno – na dovození místní příslušnosti soudu podle § 315 odst. 2 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2021, sp. zn. [7 Td 18/2021](#)). V daném případě rozhodl Okresní soud v Ústí nad Labem o předložení věci Nejvyššímu soudu až několik měsíců po zahájení řízení a poté, co mu byl Okresním soudem v Jihlavě postoupen spisový materiál s návrhem (podnětem) zdravotnického zařízení na rozhodnutí o případné změně způsobu ochranného léčení. Bylo by v rozporu se zásadou ekonomiky řízení, s podstatou a smyslem určování příslušnosti soudu a především s ústavním právem na zákonného soudce, aby se příslušnost soudu k rozhodnutí v průběhu řízení různě měnila v závislosti na procesních prodlevách soudů a případných změnách faktické situace.

7. Nepříléhavý je odkaz předkládajícího soudu na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1994, sp. zn. Ntd 92/1994, publikované pod č. [52/1995](#) Sb. rozh. tr. (v usnesení soudu je nesprávně uvedeno č. 52/1991). Jednak jde o rozhodnutí v podstatě postrádající jakoukoli argumentaci a do jisté míry překonané (viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 6. 1997, sp. zn. Ntd 36/1997, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 3/1998 pod publ. č. 25/1998), jednak řešící poněkud jiný případ, a to situaci, kdy posuzovaný uprchl z léčebného ústavu, v němž vykonával ústavní ochranné léčení, přičemž v rozhodné době se již nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody a mělo být rozhodováno o propuštění z ochranného léčení nebo jeho ukončení.

8. Pokud jde o další rozhodnutí zmiňované předkládajícím soudem, a to usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. [7 Td 64/2015](#), to se zabývalo poměrně extrémní situací, kdy obviněná dříve vykonávala ochranné léčení ve formě ambulantní, avšak poté již zhruba 10 let nebylo léčení vykonáváno a příslušná psychiatrická ambulance o obviněné nic nevěděla, což ji vedlo k podání příslušného návrhu. Je zřejmé, že v nyní posuzované věci je situace zcela jiná.

9. Na nynějších závěrech Nejvyššího soudu nic nemění ani další publikované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2009, sp. zn. [11 Td 10/2009](#), v němž byl vysloven názor, že výjimka z příslušnosti stanovená v § 351a odst. 1 tr. ř. neplatí pro příslušnost k rozhodnutí o změně ochranného léčení z ambulantního na ústavní u odsouzeného, který během výkonu trestu odnětí svobody vykonával ve věznicí ústavní ochranné léčení, o jehož změně na ambulantní rozhodl soud příslušný podle § 351a

odst. 1 tr. ř., v jehož obvodu je věznice, jestliže obviněný po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody již nenastoupil k výkonu ambulantního ochranného léčení a neučinil tak ani ve věznici, ve které znovu vykonává trest odnětí svobody.

10. Rovněž v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [7 Td 55/2017](#), byl řešen odlišný případ. Obviněný dříve vykonával ochranné léčení ve Věznici Kuřim, v době řízení o návrhu obviněného na propuštění z ochranného léčení se však obviněný již nacházel v jiné věznici, kde ochranné léčení nevykonával. Nejvyššímu soudu byla přitom věc předložena až téměř půl roku po podání příslušného návrhu obviněným, a to s nesprávným údajem o tom, že obviněný vykonává ochranné léčení ve Věznici Kuřim.

11. Z důvodů výše uvedených Nejvyšší soud dospěl k závěru, že příslušným k rozhodnutí o změně způsobu výkonu ochranného léčení je v nyní posuzovaném případě Okresní soud v Ústí nad Labem, v jehož obvodu bylo ambulantní ochranné léčení prakticky vykonáváno až do zahájení řízení o změně na formu ústavní. Tento soud je příslušný podle § 351a odst. 1 tr. ř. Obecné ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. se zde neužije, neboť příslušnost soudu lze určit podle speciálního ustanovení § 351a odst. 1 tr. ř.

12. Nelze se ztotožnit s výhradou Okresního soudu v Ústí nad Labem, že jeho příslušnost není dána ani podle § 351a odst. 1 tr. ř., neboť J. G. má sídlo v Teplicích, tj. v obvodu Okresního soudu v Teplicích, zatímco v Ústí nad Labem má jen ordinaci, v níž bylo ochranné léčení vykonáváno. Podstatné totiž je právě to, kde, tj. v jakém léčebném zařízení či ordinaci bylo ochranné léčení reálně vykonáváno. Ze skutečnosti, že v § 351a odst. 1 tr. ř. je užitá formulace „v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává“, a to na rozdíl například od ustanovení § 353 odst. 1 tr. ř., kde je užitá formulace „v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává“, zde nelze vyvozovat žádné závěry (navíc není jasný důvod této rozdílnosti formulací a jde patrně o pouhou legislativní nepřesnost). Pokud předkládající soud argumentuje údaji z Národního registru poskytovatelů zdravotních služeb, v němž má J. G. zapsáno sídlo na adrese XY, Teplice, nelze s tím souhlasit. Formální sídlo lékaře (zdravotnického zařízení) by se totiž mohlo nacházet na zcela jiném, třeba i značně vzdáleném místě od místa, kde je ochranné léčení reálně vykonáváno, takže vycházet z tohoto formálního sídla by znamenalo do značné míry popírat zmíněný smysl pravidla o určení místní příslušnosti. Patrně proto také zákonodárce nepoužil formulaci „v jehož obvodu má sídlo zdravotnické zařízení“, ale „v jehož obvodu je zdravotnické zařízení“. J. G. ostatně ve zprávě o zahájení léčení ze dne 15. 9. 2021 (č. l. 77) vysvětlil, že na svou osobu má sice registrovanou psychiatrickou ambulanci v Teplicích, tu však využívá především pro znaleckou činnost a nemá zde uzavřené smlouvy se zdravotními pojišťovnami a nemůže tedy v rámci této ordinace ochrannou léčbu vést. Proto ji povede v psychiatrické ambulanci A., XY, Ústí nad Labem, a žádá, aby veškerá písemná komunikace byla směřována tomuto zdravotnickému zařízení.

13. Okresní soud v Ústí nad Labem je ve smyslu § 351a odst. 1 tr. ř. příslušný k rozhodnutí o změně způsobu výkonu ochranného léčení, uloženého obviněnému M. F. ve věci původně vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 13 Nt 1912/2016.

14. Nejvyšší soud proto rozhodl tak, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* je k projednání věci příslušný Okresní soud v Ústí nad Labem.

15. V rámci tohoto řízení Nejvyšší soud zjistil, že obviněný M. F. byl skutečně od 2. 2. 2023 hospitalizován v Psychiatrické nemocnici Jihlava, a to do 13. 2. 2023, kdy byl přeložen do spádové nemocnice podle místa bydliště, tj. do Psychiatrické nemocnice XY, okres Litoměřice, kde je hospitalizován do současné doby. V této souvislosti se Nejvyšší soud zabýval rovněž otázkou, zda není namístě postupovat podle § 24 odst. 2 tr. ř., který umožňuje soudu rozhodujícímu o příslušnosti rozhodnout současně o odnětí věci příslušnému soudu a jejím přikázání jinému soudu téhož druhu a

stupně z důvodů uvedených v § 25 tr. ř., tj. „z důležitých důvodů“. Důvody k takovému postupu však neshledal. Je sice nepochybné, že z důvodu procesní ekonomie a zájmu na řádném objasnění věci (v součinnosti jak s obviněným, tak s léčebnou, které je znám aktuální stav obviněného, a jejími pracovníky) bude vhodné, aby ve věci rozhodoval soud nepříliš vzdálený psychiatrické léčebně, kde se nyní obviněný nachází. To je však srovnatelným způsobem splněno jak u Okresního soudu v Litoměřicích, v jehož obvodu se Psychiatrická nemocnice XY nachází, tak u Okresního soudu v Ústí nad Labem. Nejsou tudíž dány dostatečně závažné důvody k průlomu do ústavní zásady zákonného soudce zakotvené v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.